

Paragus punctulatus

Bergstjppblomfluga

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Nära hotad (NT)
B2ab(ii,iii)

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Diptera (tvåvingar), **Familj:** Syrphidae (blomflugor), **Släkte:** *Paragus* (stjppblomflugor), **Art:** *Paragus punctulatus* - bergstjppblomfluga Zetterstedt, 1838 **Synonymer:** *bergsstjppblomfluga*

Kännetecken

En liten, svart fluga med framskjutande gult ansikte och, i likhet med flera andra Paragus-arter, övervägande röd bakkropp. Påträffas på torra, varma gräsmarker i fjällen och högre belägna områden i Norrland.

Längd 4-6 mm. Ansikte blekgult med svart munkant och vit behåring. Honans ansikte har en svart mittstrimma som upptar ungefär en tredjedel av ansiktets bredd och en bred svart munkant. Även hanen har ofta en svart mittstrimma i ansiktets nedre del. Honans panna utan puderfläckar. Tredje antennsegmentet delvis brunt. Ögon med två mer eller mindre tydliga vertikala strimmor av kort, tät och vit behåring. Ögon hos hanen sammanstötande längs en kort sträcka (motsvarande ögontriangelns höjd eller kortare). Ryggsköld svartglänsande med kort, utstående behåring och utan pudrade längsstrimmor. Skutell svartglänsande. Bakkropp svart med ett brett rött band som upptar hela eller större delen av tergit 3 och anslutande delar av tergit 2 och 4 (kan variera kraftigt). Behåring övervägande ljus och mer eller mindre åtliggande, hos framför allt honan i varierande utsträckning svart i bakre halvan av tergit 2 och 3. Hanens genitalier saknar tagg vid lingulan. Benen är övervägande gula. Fram- och mellanlåren är dock svarta i ungefär inre hälften och baklåren i de inre tre fjärdedelarna. Bakskenbenen har en svart ring. Framfötterna och i synnerhet bakfötterna är mer eller mindre mörka på översidan.

Övriga arter i släktet med bred bakkropp och strimmor av tätare behåring på ögonen har mycket mindre framskjutande ansikte och ofta gul bakkant på skutellen.

Utbredning och status

Bergstjppblomfluga förekommer i Sverige troligen fortfarande sällsynt i fjällen, i övriga Norrland på höjder över 400 m och norr om polcirkeln sannolikt även på lägre nivåer. Det senaste svenska fyndet är från Torne träsk i Torne lappmark 1966. Dessutom finns ett äldre fynd från 1920-talet från Lycksele lappmark och några från 1930- och 40-talen från Jämtland och Medelpad. Zetterstedt beskrev arten efter en hane tagen av Boheman i Dovre i Norge. Ytterligare ett par 1800-talsfynd finns. I övriga Norden är den bara känd genom fynd i Norge från 1978 till 1985. På grund av sin storlek och hemvist bedöms arten vara förbisedd. I övriga Europa förekommer arten i Alperna, Pyrenéerna, Karpaterna och andra bergstrakter i Spanien och på Balkan. Populationer i Alperna och i Norden bedöms ha varit åtskilda under lång tid, och även inom Norden kan utbredningen vara fragmenterad.

Från 1900-talet har identifierats fynd från Jämtland 1932 (Undersåker) och 1949 (Åre), Medelpad 1937 (Palljacka) samt Torne lappmark (Torne träsk 1966). Ytterligare sentida fynd 2010-12 har rapporterats från Pite (Jäkkvik) och Lycksele lappmark (Tärna) och Härjedalen (Tännäs). Av Zetterstedt (1843) som *P. punctulatus* uppgivna fynd från Gotland, leg. Boheman avser nog *P. bicolor* eller *P. finitimus*. I övriga Norden är arten känd från Norge. Minst fyra 1800-talsfynd från Dovre och fem nya fynd gjordes på 1970-80 talet, samtliga runt Dovrefjäll. I övriga Europa förekommer arten i Italien, Frankrike, Schweiz och Österrike i Alperna och i Spanien i Pyrenéerna och andra bergstrakter. Vidare i ex-Jugoslaviens bergstrakter och i Rumänien i Karpaterna. Arten förekommer ej utanför Europa. Kommunikation mellan populationer i Alperna och i Norden torde ha upphört för länge sedan av klimatskäl. Även inom Norden torde det röra sig om flera fragmenterade populationer.

Ekologi

Bergstjappblomfluga förekommer i Norge i soliga lägen i naturliga gräsmarker samt på hedmark med ljung *Calluna vulgaris* och skogsbär *Vaccinium* spp. I Alperna förekommer den i alpina hedmarker med inslag av enar *Juniperus* spp., rhododendron *Rhododendron* spp. och skogsbär på en höjd av 1 200-2 500 m ö.h. Flugan flyger lågt och snabbt över markytan och bland gles vegetation. I Alperna besöker den blommor av vårfingerört *Potentilla crantzii* och bräckor *Saxifraga* spp. Flygtiden varar i Sverige och Norge från mitten av juni till mitten av juli, i Alperna från slutet av juli till slutet av augusti. Larven livnär sig (liksom larverna av övriga *Paragus*-arter) av rotlöss eller andra bladluskolonier nära marken.

Hot

Artens utbredningsområde i Europa torde alltsedan istiden ha minskat och fragmenterats genom att den konkurreras ut i varmare klimat. Denna fragmentering och undanträngning torde vara det största hotet som kan förstärkas av ytterligare mildare klimat. Lokalt kan tillkomma överbetning av ren, exploatering respektive igenväxning av högt belägna gräsmarker som fåbodar.

Åtgärder

Bevara lämpliga biotoper. Artens biologi och aktuella utbredning i Sverige behöver studeras för att kunna ge mer precisa förslag till åtgärder.

Övrigt

Namngivning: *Paragus punctulatus* Zetterstedt, 1838. Insecta Lapponica: 617. Tidigare ofta benämnd *Paragus bicolor* auct., men i och med Goeldins de Tieffenaus revision 1976 togs *P. punctulatus* åter upp som en fullgod art som är närstående till *P. bicolor* och *P. finitimus*.

Etymologi: *punctulatus* = med små prickar; *punctum* (lat.) = punkt, prick; *diminutisuffixet -atus* (lat.), syftar möjligen på att kroppen har fin punktering.

Uttal: [Páragus punktulátus]

Litteratur

- Bartsch, H. 1995. *Check List for Swedish Hoverflies*. Eget förlag, Järfälla.
- Bartsch, H. 2001. Swedish Province Catalogue for Hoverflies (Diptera, Syrphidae). *Entomologisk tidskrift* 122: 189-
- Bartsch, H. 1997. Efterlysta, ovanliga, förbisedda och några andra intressanta norrländska blomflugor (Diptera, Syrphidae). *Natur i Norr* 16: 69–94.
- Bartsch, Hans; Binkiewicz, Elizabeth; Nasibov, Erik; Nordin, Anna; Rådén, Anders & Östman Torbjörn. 2009. *Tvåvingar: Blomflugor. Diptera: Syrphidae: Syrphinae. Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna*. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Falck, M. 2011. *Paragus constrictus* Simic, 1986 (Diptera, Syrphidae) new to Norway, with some notes on the rare species *Paragus punctulatus* Zetterstedt, 1838. *Norwegian Journal of Entomology* 58: 124-125.
- Goeldlin de Tiefenau, P. 1976. Révision du genre *Paragus* (Dipt. Syrphidae) de la region paléarctique occidentale. *Mitt. Schweiz. Ent. Ges.* 49: 79–108.
- Maibach, A., Goeldlin de Tiefenau, P & Dirickx, H.G. 1992. Liste faunistique des syrphidae de Suisse (Diptera). *Miscellanea Faunistica Helvetiae* 1. Centre Suisse de cartographie de la faune. 51 s.
- Nielsen, T.R. 1989. *A survey of some Norwegian Hoverfly genera (Diptera: Syrphidae)*. Stavanger Museum. Årsbok 1989, Årg. 99: 81–100.
- Nielsen, T.R. 1999. *Check-list and distribution maps of Norwegian Hoverflies, with description of *Platycheirus laskai* nov. sp. (Diptera, Syrphidae)*. Norsk Institutt for Naturforskning. Fagrapport 035. 99s.
- Röder, G. 1990. *Biologie der Schwebfliegen Deutschlands*. Erna Bauer Verlag, Keltern Weiler.
- Speight, M.C.D. 2000. *Species accounts of European Syrphidae (Diptera): species of the Atlantic, Continental and Northern Regions*. In: Speight, M.C.D., Castella, E., Obrdlik, P. and Ball, S. (eds.) *Syrph the Net, the database of European Syrphidae*, vol.20. Syrph the Net publications, Dublin. 254 s.
- Speight, M.C.D. & Castella, E. 2000. *Range and Status data for European Syrphidae (Diptera): species of the Atlantic, Continental & Northern Regions*. In: Speight, M.C.D., Castella, E., Obrdlik, P. and Ball, S.(eds.) *Syrph the Net, the database of European Syrphidae* , vol. 21, Syrph the Net publications, Dublin. 163 s.
- Zetterstedt, J. W. 1838. *Insecta lapponica*. Sectio Tertia. Diptera. Lipsiae. Columna 477-868.
- Zetterstedt, J. W. 1843, 1849, 1859. *Diptera Scandinaviae*. II; VIII; XIII.

Författare

Hans Bartsch 2009 (kännetecken, ekologi, utbredning, bearbetad av Ragnar Hall, ArtDatabanken). Hans Bartsch 2001, 2006 (naturvårdsinformation).